REAKCE NA ČLÁNEK „BIOLOGICKÉ RODINY DĚTÍ, KTERÉ JSOU NAVRHOVÁNY DO NÁHRADNÍ RODINNÉ PÉČE“

Blanka Vildová

Se zájmem jsem si přečetla článek paní docentky Sobotkové, uveřejněný v prvním čísle E-psychologie, 2010[1].

Současný trend přeceňovat biologické rodiny dětí nahlašovaných do pěstounské péče je jevem, který má velmi závažné celospolečenské důsledky. Výbor OSN nás kritizuje za silně přetrvávající institucionalizaci našich dětí. Mimo jiné i pod tíhou této skutečnosti vypracovalo Ministerstvo práce a sociálních věcí Národní akční plán k transformaci a sjednocení systému péče o ohrožené děti, který vláda přijala v loňském roce. Vytkli jsme si za cíl snížit počet dětí v ústavní péči, avšak zároveň nastavujeme standardy pěstounské péče takovým způsobem, že vznikají vážné obavy, aby v budoucnu počet dětí vyrůstajících v ústavech ještě nevzrostl. Přehnaný důraz na práva biologických rodičů bez rozdílu představuje závažná rizika pro děti, které jsou ve svých rodinách vystaveny zanedbávání, týrání a zneužívání. Prohlubuje nezodpovědnost rodičů vůči dětem a paradoxně oslabuje úlohu rodiny. Stát rodičům vysílá informaci, že je možné děti odkládat do ústavů a nepřijít o ně. Občas se setkávám s názorem, že biologickou rodinu prostě nejde „odstřihnout“ od dítěte. Skutečnost je ale taková, že rodiče dětí v ústavní péči často děti „odstřihávají“ sami. Zastánci ničím neomezené sanace biologické rodiny pak marně usilují o návrat dětí z ústavní péče domů. Pokud chybí nejméně stejná snaha rodičů upravit si podmínky pro výchovu svých dětí, docílí se pouze toho, že se podaří „zachránit“ děti rodičům, nikoliv naopak. Takoví rodiče pak děti v ústavech navštěvují, ale domů si je nikdy nevezmou. Živelně aplikovaná a časově neomezená sanace biologické rodiny často za každou cenu se tak stává nebezpečným experimentem na dětech. Představuje pro dítě v mnohých případech ztrátu šance vyrůstat v náhradní rodinné péči, neboť vhodná doba k tomuto řešení se promešká.

O děti, které v důsledku citové deprivace trpí nejrůznějšími projevy vývojového opoždění, je s jejich přibývajícím věkem stále menší zájem. Ještě méně je pěstounů, kteří by byli ochotni akceptovat účast biologických rodičů, postižených nejrůznější sociální patologií. Tento fakt dokládá statistika nově přijatých žádostí o pěstounskou péči na odboru sociální péče a zdravotnictví Magistrátu hlavního města Prahy. V letech 2005 – 2009 zde bylo přijato pouze 38 žádostí o pěstounskou péči, z toho pouze 16 manželských párů, ostatní samožadatelky. Přitom počet žádostí o pěstounskou péči zejména ze strany manželských párů stále klesá. V roce 2008 jsme přijali pět žádostí o pěstounskou péči, z toho ve třech případech žádost podávaly osamělé ženy. V roce 2009 bylo přijato sedm žádostí, mezi nimiž nebyl ani jeden manželský pár. Dětí do pěstounské péče bylo nahlášeno ve stejném roce 30, podařilo se umístit pouze 13 z nich, a to v rámci celé republiky. Nároky žadatelů velmi často neodpovídají tomu, jaké děti v evidenci máme. Zároveň zaznamenáváme téměř nulovou ochotu akceptovat biologickou rodinu dítěte, jak již bylo zmíněno. Zcela odlišná je statistika osvojení. Pro srovnání – za stejné období v letech 2005 - 2009 bylo přijato 644 žádostí o osvojení, předáno do osvojení bylo 351 dětí, z toho 311 dětí od 0-3 let. Nutno podotknout, že Praha je i v oblasti náhradní rodinné péče do jisté míry specifická, avšak podle informací kolegyň z ostatních krajů není situace ani v jiných regionech výrazně příznivější a žadatelů o pěstounskou péči spíše ubývá.

[1] http://e-psycholog.eu/pdf/sobotkova.pdf

Nepochybně je potřebné zvýšit informovanost veřejnosti o pěstounské péči, avšak zároveň je třeba vypořádat se s problematikou sanace biologické rodiny, zejména hledat odpovědi na otázky související s jejími limity. Neméně zodpovědně je třeba hledat odpověď na otázku, zda je reálné a především pro dítě prospěšné požadovat po náhradních rodičích téměř za každých okolností, aby podporovali biologickou rodinu dítěte.

Dne 19. 11. 2009 uspořádalo o. s. Natama pod záštitou Ministerstva práce a sociálních věcí konferenci nazvanou „Cesta do bezpečí", na které vystoupil americký dětský psycholog, terapeut a ředitel Centra pro rozvoj rodiny v New Yorku, Arthur Becker-Weidman. Přednášel o vzniku citového pouta (attachmentu), vývoji psychiky dítěte v neurobiologickém kontextu a dyadické vývojové psychoterapii. Mimo jiné zdůraznil, že u dětí, které byly týrány a nebyly z těchto traumat léčeny, je vysoká míra pravděpodobnosti transgeneračního přenosu. Zeptala jsem se dr. Weidmana na názor na účast biologických rodičů dětí v pěstounské péči. Odpověděl takto:

„*Jestliže děti zažily trauma ve své rodině, pak by mohly kontakty s biologickou rodinou podrývat vztahy s náhradní rodinou s výjimkou těch rodičů, kteří přiznají svoji vinu a vyjádří souhlas s novou rodinou. Pokud tomu tak není, musela by současně s léčbou dětí s raným traumatem odděleně probíhat léčba vlastních traumat jeho rodičů. V případě, že by toto bylo možné, pak se nabízí otázka, proč by dítě nemohlo vyrůstat ve své rodině."* (Weidman, listopad 2009). Toto vyjádření lépe koresponduje se závěry, k nimž dospěli naši přední odborníci, kteří dětem a problematice náhradního rodičovství zasvětili celý život a které paní docentka Sobotková ve svém článku vzpomíná, než s názory na biologické rodičovství o.s. Natama, které jsou v článku paní docentky rovněž citovány.

Profesor Matějček se svými spolupracovníky poukazoval na to, že výkyv kyvadla sociální politiky ve prospěch rodiny je tak daleký, že potřebuje určitou korekci ve prospěch dítěte (Matějček, Bubleová, Kovařík, 1997, s. 15). Po třinácti letech od napsání těchto slov bychom mohli konstatovat, že tato korekce pomyslného kyvadla sociální politiky dosud nenastala. Domnívám se, že je třeba otevřeně hovořit o všech problémech, které s tímto tématem souvisí, neboť se dotýká každého z nás. Neměli bychom brát na lehkou váhu ohrožení, které dětem mnohdy způsobuje vlastní rodina, ale činit kroky na jejich ochranu,, někdy i za cenu dočasné ztráty vazeb s ní. Četné studie, které vypovídají o transgeneračním přenosu sociálně-patologických jevů, jsou pro takový postoj dostatečně výmluvným argumentem. Nechci, aby můj příspěvek vyzněl jako kritika všech dosavadních snah zaměřených na podporu biologických rodin dětí s nařízenou ústavní výchovou, ale jako apel na to, aby se tak konalo odborně a takovým způsobem, který by byl ku prospěchu dětem a celé společnosti.

Literatura:

MATĚJČEK, Z., BUBLEOVÁ, V., KOVAŘÍK, J. (1997). *Pozdní následky psychické deprivace. Praha:* Psychiatrické centrum Praha. ISBN 80-85121-89-1.

O autorce

Mgr. Blanka Vildová pracuje na Odboru sociální péče a zdravotnictví Magistrátu hlavního města Prahy. Zabývá se problematikou náhradní rodinné péče a sociálně-právní ochranou dětí.

Kontaktní údaje:

e-mail: blanka.vildova@cityofprague.cz
adresa: Magistrát hl.m. Prahy, odbor sociální péče a zdravotnictví, Charvátova 145/9, 110 00 Praha 1

Vildová, B.(2010). Reakce na článek „Biologické rodiny dětí, které jsou navrhovány do náhradní rodinné péče". *E-psychologie* [online]. 4 (2), 49-50 [cit. vložit datum citování]. Dostupný z WWW: <http://e-psycholog.eu/pdf/vildova.pdf>. ISSN 1802-8853.